

Koppel rode Italiener krielen

ZAKBOEK VOOR DE
KIPPEN
HOUDER

**Alles wat je moet weten
als je een kip in huis haalt**

Sander Bauwens

Lannoo

INHOUD

Voorwoord	8	Sierrassen	40
Starten met het houden van kippen – enkele begrippen uitgelegd	12	Vechtrassen	44
		Wilde soorten	46

1.

WAARMEE HOUD IK REKENING BIJ HET HOUDEN VAN KIPPEN?

Waarom kippen?	16
Buren	16
Kippen en kinderen	17
Tijd	18
Ruimte	18
1, 2 of meerdere kippen?	21
Andere huisdieren	21
<i>Tips voor het mixen van kippen met andere diersoorten</i>	24
Uiterlijk	25
Budget	25
Geur	26

2.

DE ZOEKTOCHT NAAR HET MEEST GESCHIKTE RAS

Leghybriden	28
Vleeskippen	29
Legrassen	29
Vleesrassen	36
Dubbelnutrassen	37

3.

EEN REN BOUWEN

Ontwerpen en materialen	48
Waar moet je bij een omheining in ieder geval op letten?	56
<i>Tips - Vleugels knippen of niet?</i>	58
Een ren inrichten	59
<i>Tips - Geschikte bomen, struiken en overige planten voor in de kippenren</i>	66
<i>Ongeschikte planten voor in de kippenren</i>	68

4.

EEN NACHTHOK BOUWEN OF AANSCHAFFEN

Bouw zelf een nachthok	73
<i>Hoe beginnen we eraan?</i>	75
Een nachthok kopen	81

5.

BODEMBEDEKKING

Hennepstrooisel	89
Hooi	89
Houtkrullen	90

Livorno krielen blauw

Houtsnippers	90
Houtvezel met eucalyptus	91
Gehakseld koolzaadstro	91
Tarwestro	92
Vlaslemen	93
Zaagsel	94
Strokorrels	96
Zand	96

6.

WATER	97
Gerecycleerde plastic bakken van voedingswaren	100
Plastic drinkemmers	100
Drinktonnen	102
Drinkemmers met nippels	105
Drinkflessen met nippels	106
Gegalvaniseerde ligdrinkemmers	107
Leidingen met nippels of vlotters	107

7.

VOEDING	109
Voor vleeskippen	110
Voor legkippen	111
Voor siervogels en showkippen	112
Aanvullende voeding	113
Hoe voederen?	120

8.

MIJN EERSTE KIPPEN	123
Ik begin met kuikens	124
Ik begin met volwassen kippen	136
Waar koop ik mijn kippen?	138

9.

GEDRAG EN OMGAAN MET KIPPEN	143
Gevaar	143
Broedse hen	145
Kip aaien	145
Kip oppakken	146
Kip vasthouden	146
Kippen transporteren	147
Kip tam maken	147

10.

MIJN KIPPEN ZIJN ZIEK, WAT NU?	149
Virussen	151
<i>Insleep vermijden</i>	152
Bacteriën	154
Endoparasieten	154
Ectoparasieten	157
<i>Zo ga je te werk - rode vogelmijt</i>	159

11.

IK WIL KUIKENS VAN EIGEN KIPPEN!	161
Natuurbroed	162
Machinaal broeden	166
Broedeieren verzamelen en bewaren	196
Broedschema's	171
Wist-je-datjes	174

Antwerpse baardkrielhaan kwartel

Voorwoord

Je hebt dit boek gekocht om meer bij te leren over het houden van kippen, of misschien vraag je je af of het houden van kippen iets is voor jou. Houd je ervan om vaak buiten in de tuin bezig te zijn? Houd je van dieren? Heb je graag voeding uit eigen tuin? Zo ja, dan is de kippenhobby zeker iets voor jou. Dit boek is voor de absolute beginner tot de kippenexpert. Ben je nog geen expert? In dit boek zal ik je leren hoe je een ware kippenexpert wordt!

Al doende leer je het best. We starten dus met onszelf in het eerste hoofdstuk enkele vragen te stellen, zoals: Waarom kippen? Heb ik genoeg ruimte, plaats, tijd en budget? Wat vinden mijn burens hiervan? En: gaan kippen samen met kinderen en andere huisdieren?

Daarna gaan we nadenken over welke rassen ons het meest aanspreken. Wil ik kippen voor de eieren, voor het vlees, voor beide? Of toch liever een leuk uitzierende kip die ook nog eens gezellig op je schoot of schouder komt zitten? Of een combinatie van dit alles?!

We hebben onze keuze min of meer gemaakt en we starten met het bouwen van een ren. De handige Harry's onder ons zullen ook zelf hun hok willen maken, maar gelukkig zijn er ook kant-en-klare hokken in de handel voor de minder handige Harry's.

In de hokken leggen we strooisel zoals houtsnippers en hooi, maar er is veel meer dan dit. In hoofdstuk 5 worden alle soorten bodembedekking besproken.

We hebben voeding, water en drink- en eetbakken nodig. Maar er is zoveel keuze. Welke eet- en drinkbak kiezen we nu het best? Alle antwoorden op deze vragen zijn te vinden in de hoofdstukken 6 en 7.

De ren is klaar, we hebben een hok, voeding, water, eet- en drinkbakken. We kunnen nu nadenken of we zullen beginnen met kleine kuintjes of direct starten met volwassen kippen. Als we een beslissing

Livorno krielhen zwart

hebben genomen, gaan we nadenken over waar we nu het best kippen kunnen kopen. Hoofdstuk 8 zal een grote hulp zijn in je zoektocht naar de ideale kip.

Nu we onze kippen hebben, kunnen we eindelijk genieten van hun eitjes en/of vlees, maar vooral ook van hun gedrag. Kippen kunnen soms nogal gemeen uit de hoek komen naar elkaar toe, maar dit is volkomen normaal. Het gedrag van onze nieuwe huisdieren wordt besproken in hoofdstuk 9.

Zoals met alle dieren worden we vroeg of laat geconfronteerd met ziekten en parasieten. Toch zijn er heel wat manieren om dit te voorkomen. En voor parasieten zijn er zowel natuurlijke als chemische bestrijdingsmiddelen om er vanaf te komen. In mijn studies als industrieel ingenieur in de biowetenschappen heb ik veel geleerd over de preventie van ziekten bij landbouwhuisdieren en ik heb zelfs een thesis geschreven over leghennen, met een groot deel over de preventie van ziekten. Deze kennis over pluimveeziekten, opgedaan tijdens mijn studies samen met mijn 25 jaar ervaring als kippenliefhebber, waarvan vijftien jaar als hobbyfokker, is samengebundeld in hoofdstuk 10.

10

Let wel, ik ben geen dierenarts! Medicijnen en bepaalde bestrijdingsmiddelen kunnen enkel voorgeschreven worden door een dierenarts. Als je denkt deze nodig te hebben, maak dan een afspraak bij een dierenarts die verstand heeft van pluimvee. Hij of zij zal je met plezier verder helpen.

Na deze hoofdstukken gelezen te hebben weten we al veel over het houden van kippen en kunnen we eens beginnen na te denken over het kweken van kippen. Want geef toe: wat is er nu schattiger dan een paar donzige kuikentjes? Elk jaar enkele kuikens opkweken is erg leuk. Maar 'bezint eer ge begint.' Ook kuikentjes worden groot en er is 50% kans dat het haantjes worden. Hoe we dit allemaal aanpakken lees je in hoofdstuk 11.

Veel leesplezier!

SANDER BAUWENS

STARTEN MET HET HOUDEN VAN KIPPEN

enkele begrippen uitgelegd

COCCIDIOSE: een ziekte veroorzaakt door *Eimeria species* (eencellige organismen). Deze parasieten beschadigen het maag-darmkanaal, met als gevolg een slechte groei, diarree, vermageren, verzwakken met soms de dood als gevolg. Vooral kuikens jonger dan zes weken zijn gevoelig.

ECTOPARASIEET: parasieten die aan de buitenkant van het lichaam zitten. Voorbeelden zijn mijten, luizen en vlooiën.

vlo

mijt

luiz

teek

ENDOPARASIEETEN: parasieten die aan de binnenkant van het lichaam zitten. Voorbeelden zijn *Eimeria species* (veroorzaken coccidiose), spoelwormen, lintwormen en gaapwormen.

FOKKEN: fokken en opfokken is hetzelfde als kweken en opkweken. Fokken slaat op het vermenigvuldigen van dieren. En

opfokken slaat op het helpen opgroeien van jonge dieren. Hieronder vallen alle taken zoals verzorgen, voederen en drinken voorzien.

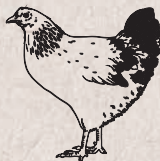

FOKKER: iemand die zich toelegt op het fokken (kweken) van raszuivere dieren, zoals pluimvee.

FOKTOOM: één haan met één hen noemen we een koppel, één haan met twee hennen noemen we een trio, één haan met meer dan twee hennen noemen we een toom. Maar trio's en koppels kunnen ook beschreven worden als foktomen. De dieren in deze toom zijn bedoeld voor de fok.

GROOTHOEN: een grote/standaard kip.

INSLEEP: het binnenbrengen van ziekten. Bijvoorbeeld door met hetzelfde paar schoenen van de ene kippenren naar de andere te gaan zonder ze schoon te maken. Of door mijten die op je kleren blijven zitten na een bezoek bij een andere kippenliefhebber. Of door besmette kippen aan te schaffen die je dieren besmetten.

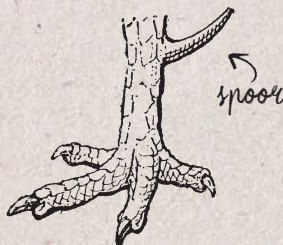
KLEURSLAG: een erkend kleurpatroon volgens de standaard der perfectie. Eén kippenras kan in verschillende kleurslagen voorkomen. Vaak heeft elk ras een typische/populaire kleurslag. Zoals zwart witgepareld bij Ancona's, zilver zwartgezoomd bij Sebrights enzovoort.

KRIEL: kleine kip, vaak een kleine versie van een oorspronkelijk groothoen. Het gewicht is meestal een derde van het gewicht van het respectievelijk groothoen.

NEERHOFDIEREN: een groep van kleine landbouwhuisdieren die ook als huisdier worden gehouden, zoals kippen, park- en watervogels (fazanten, eenden, ganzen, kalkoenen, pauwen ...), duiven, cavia's en konijnen.

RV: Relatieve vochtigheid. Een verhouding die aangeeft hoeveel waterdamp de lucht bevat ten opzichte van de maximale hoeveelheid waterdamp die de lucht kan bevatten. Die verhouding wordt uitgedrukt in procenten.

SPOREN: aan de binnenkant van de poten van de haan bevinden zich de sporen. Ze lijken een beetje op de slagstanden van een olifant en hebben ook dezelfde functie: ze dienen om mee te vechten. Net als een nagel kun je deze wat bijknippen of bijschuren. Ze vallen ook af en je zult zien dat onder een lange oude spoor al een vrij lange nieuwe scherpe spoor zit. Hennen kunnen soms ook sporen hebben, op jonge leeftijd of juist wanneer ze erg oud worden.

STANDAARD (DER PERFECTIE): een omschrijving van hoe een ras eruit moet zien. Enkel wanneer een ras de raskenmerken heeft zoals beschreven in de standaard kan het goede punten scoren op een tentoonstelling.

TENTOONSTELLING: een show of bijeenkomst waar kippen en/of andere neerhofdieren worden gekeurd op uiterlijke kenmerken. Er kunnen prijzen gewonnen worden door de fokkers. De show is vaak toegankelijk voor het publiek. Soms zijn er ook dieren te koop.

01

**WAARMEE HOUD IK
REKENING BIJ HET
HOUDEN VAN KIPPEN?**

WAARMEE HOUD IK REKENING?

WAAROM KIPPEN?

Waarom kippen?

Er is een grote diversiteit aan rassen en kleurslagen bij kippen. Daardoor is er vrijwel altijd voor elk wat wils. De basisverzorging voor kippen is ook heel eenvoudig. Afhankelijk van het ras zijn kippen actieve dieren vol leven. Ze zijn nieuwsgierig en gaan dus graag op ontdekking. Ze zijn in bepaalde gevallen ook nuttig: ze eten onkruiden, schadelijke insecten en andere ongewervelden, sommige lusten zelfs muizen. Ze leggen eieren of kunnen zorgen voor een lekker stuk vlees uit eigen tuin. Sommige rassen kunnen heel tam worden en dus echte schootkippen worden.

Andere rassen zijn ware overlevers; ze kunnen zelfs met weinig voeding overleven en hun eigen kost bijeen scharrelen wanneer de tuin hier groot genoeg voor is. Kunnen genieten van leven in je tuin is rustgevend, je voelt je meer verbonden met de natuur. Kippen mogen dan door de mens gedomesticeerd zijn, ze behoren net als wij tot de natuur. Dieren die zo dicht bij jou komen en zelfs met jou interageren, dat is een zalig gevoel. Het geeft veel voldoening om te zien dat je kippen het goed doen. Niet alleen de diversiteit aan kleurslagen en rassen maakt het zo interessant, maar ook het karakter van de rassen, dat erg kan verschillen.

Kinderen die zelf voor hun kippen moeten zorgen, leren wat verantwoordelijkheid betekent. Je MOET iets doen, en dat kan toch op een leuke manier. De beloning is des te groter als je veel eitjes kunt rapen, en nog groter als er later ook nog eens mooie kuikens uit komen. Veel buitenspelen of bezig zijn is goed voor de immuniteit. Met dieren bezig zijn in de buitenlucht ook, want dan wordt ons immuunsysteem constant aangescherpt. Dit maakt ons weerbaarder tegen nieuwe virussen of bacteriën die opduiken.

Buren

Hier wordt misschien niet direct aan gedacht, maar voor je aan de kippenhobby begint, kun je misschien beter eens gaan praten met de buren en vragen wat zij ervan vinden, en met de gemeente of het wel toegestaan is om kippen te houden en in het bijzonder hanen. In uitzonderlijke gevallen gebeurt het soms ook dat een hen begint te kraaien. Houd hier dus ook rekening mee. Dit is natuurlijk moeilijk te voorspellen, maar je kunt misschien op voorhand al enkele afspraken maken met de buren. Je kunt de kippenren sowieso het best op een zo groot mogelijke afstand van omringende huizen houden. En vergeet je buren ook niet wanneer je eitjes raapt. ;-)

Kippen en kinderen

Zijn kippen geschikt voor kinderen? Zeker! Maar let op. Begin bij voorkeur met kuikens of volwassen kippen van een zachtaardig ras. Ik hoor weleens mensen zeggen: 'Ik ben bang van kippen!' Vaak denk ik dan: hoe kan dat? Kippen zijn juist bang van mensen. Als ik dan vraag waar die schrik vandaan komt, beginnen de verhalen meestal als volgt: 'Als kind heb ik ...' En dan weet ik al genoeg. Wanneer iemand als kind wordt aangevallen door een haan, zit die schrik er meestal voorgoed in en lijken alle kippen gevaarlijk. Dit is uiteraard niet zo. Kippen komen niet op je afgerend omdat ze je met z'n allen willen aanvallen, ze willen gewoon eten en ze associëren mensen met het krijgen van eten. het hun niet snel genoeg geeft.

Wyandotte krielen

Wyandotte krielhennen: links roodporselein
blauwgetekend, rechts roodporselein

Wyandotte krielhaan roodporselein blauw-
getekend

IK WIL KUIKENS VAN EIGEN KIPPEN!

Er zijn twee manieren om eieren uit te broeden: ofwel met behulp van een broedse kip of andere vogel, ofwel machinaal. Beide methoden hebben voor- en nadelen die ik hierna zal uitleggen.

Natuurbroed

Vrijwel iedereen start zijn eerste avontuur met kuikens met een broedse kip die haar eigen eieren of eieren van andere kippen uitbroedt.

Kuikens zijn al redelijk zelfstandig vanaf dag 1 en hebben de moederkip voornamelijk nodig voor warmte en bescherming. Eten en drinken kunnen ze zelfstandig en ook wat ze moeten eten en wat niet weten ze allemaal al binnen de eerste dagen of zelfs al uren.

Toch zijn er enkele belangrijke redenen waarom, voornamelijk fokkers, zelden of nooit natuurbroed gebruiken om eieren uit te broeden en kuikens op te voeren.

VOORDELEN

- Het kost niks, je hoeft niks extra's aan te schaffen. Eventueel kun je wel voor een extra hokje zorgen waar de hen gescheiden van de andere kippen kan broeden. Maar je hebt geen dure broedmachine nodig, geen kuiken-opfokbakken, warmteplaten, enzovoort.
- Het is makkelijk, een goede moederkip weet precies wat ze moet doen. Je hoeft dus alleen maar eenentwintig dagen te wachten. Ze zal zelf eten en drinken en af en toe haar poten strekken wanneer ze dat nodig acht. Zorg dat ze ook eens een zandbad kan nemen, zo blijven haar pluimen schoon.
- Natuurbroed geeft over het algemeen de beste uitkomstresultaten doordat de kip altijd zorgt voor de juiste temperatuur en vochtigheid.
- De kuikens zijn sneller zelfstandig omdat ze kunnen leren van een ervaren moederkip.

WWW.LANNOO.COM

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

DANK

Ik wil vooral mijn familie en vrienden bedanken die mij hebben geholpen met het nalezen van mijn boek en mij tips hebben gegeven.

Daarnaast wil ik collega-fokkers en verenigingen danken voor de extra informatie, de gedeelde ervaringen, het aanleveren van foto's en het toestaan om hun dieren en hokken te fotograferen. Ten slotte, dank aan Uitgeverij Lannoo die mij de kans heeft gegeven om een van mijn dromen werkelijkheid te laten worden: het publiceren van een boek.

Tekst: Sander Bauwens

Sander Bauwens

Breeding Chickens with Sander

Fotografie: Sander Bauwens en Shutterstock

Grafische vormgeving: Katrien Van De Steene, Whitespray

Als u opmerkingen of vragen heeft,
kunt u contact nemen met onze redactie:
redactielifestyle@lannoo.com

© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2021

D/2021/45/174 – NUR 430-431

ISBN: 978 94 014 7193 0

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Het papier in dit product komt uit verantwoord beheerde bossen, onafhankelijk gecertificeerd volgens de regels van de Forest Stewardship Council.